

**City Deal Energieke wijken, duurzaam en sociaal
Opgaven vanuit Rotterdam
Bert Vos – versie 4 – 17 december 2020 – voor staf wethouder Kurvers**

Aanleiding

Het ministerie van BZK heeft het initiatief genomen voor de City Deal Energieke wijken, duurzaam en sociaal. De afgelopen periode heeft BZK gesprekken met partijen gevoerd over de inhoud van deze deal. Waar liggen kansen, waar zijn slimme koppelingen te maken met het versterken van de leefbaarheid in de wijk en de sociaal –economische positie van de bewoners? Het belang van het zoeken naar verbinding van de energietransitie met andere opgaven in de wijk staat daarbij centraal.

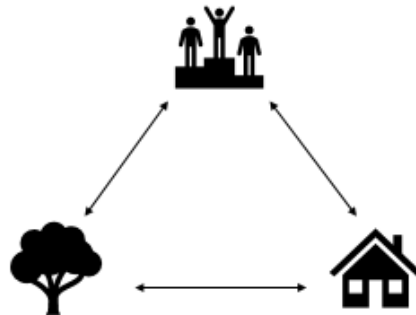
Vanuit de City Deal is BZK op zoek naar nieuwe mogelijkheden om samen met gemeenten en woningcorporaties vraagstukken te identificeren, (onorthodoxe) oplossingen te bedenken, uit te testen en bij succes op te schalen en uit te rollen. Daarbij staan de opgaven vanuit de praktijk centraal.

Uitgangspunt is dat het voor een echt betere wijk noodzakelijk is om sectorale opgaven met elkaar te verbinden. Wat is daarvoor nodig? Levert deze verbinding draagvlak op voor de energietransitie? Hoe kunnen we bewoner, woning én wijk hiervan laten profiteren?

De gesprekken over deze vragen hebben geleid tot in ieder geval acht steden en corporaties die een trekkende rol in deze City Deal willen vervullen. Rotterdam is een van deze steden. Deze 2-pager bevat de belangrijkste onderwerpen die Rotterdam in deze City Deal wil oppakken.

Rotterdamse thema's

In Rotterdam zijn we in vijf gebieden aan de slag gegaan om te leren wat er nodig is om wijken aardgasvrij te maken. Twee van deze gebieden zijn een proeftuin in het kader van het Programma Aardgasvrije wijken van het ministerie van BZK. Ook gaan we een aantal pilots doen op het gebied van verduurzaming in het NPRZ gebied. De City Deal zien wij als een goede aanvulling hierop. In de proeftuinen en het NPRZ leren we door te doen. De City Deal biedt ons de mogelijkheid om vragen en thema's op rijksniveau te agenderen en samen met het Rijk en andere partners zoals Invest-NL naar oplossingen te zoeken.

Vitale woningvoorraad

We kijken in Rotterdam integraal naar de kwaliteit van de woningvoorraad. Duurzaamheid is onderdeel van de aanpak Vitale Woningvoorraad. We streven naar een aanpak waarbij woningverbetering en verduurzaming stap-voor-stap met een geen-spijt aanpak worden uitgevoerd. Duurzaamheid is daarbij een breder begrip dan de energietransitie. Om goede beslissingen te kunnen nemen over een gewenste en verantwoorde strategie om vitale woningen te realiseren moeten de opgaven vanuit achterstallig onderhoud (waaronder asbest en loden leidingen), funderingsproblematiek en klimaatadaptatie in samenhang worden beschouwd. Rotterdam heeft deze opgaven onderzocht voor de particuliere sector. De resultaten komen samen in de Vitaliteitsatlas. Daaruit blijkt dat er sprake is van een flinke investeringsbehoefte. De bekostiging van deze opgave is een groot probleem. Een van de vragen daarbij is hoe we omgaan met eigenaren die ooit net een huis konden kopen maar het onderhoud hiervan niet kunnen dragen, laat staan de andere (verduurzamings-)opgaven die op hen afkomen. Hierbij gaat het vaak om mensen die qua inkomen ook in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Een ander vraagstuk speelt bij eigenaar verhuurders. Hoe kunnen we hen laten investeren in de verduurzaming van hun woningen? Rotterdam wil in het kader

van de city deal graag met het Rijk onderzoeken hoe de financiering van de benodigde investeringen in de particuliere sector geborgd kan worden.

Aanpak VVE's

De wijken in Rotterdam-Zuid kennen veel kleine VVE's (2-8 woningen) en een hoog percentage particuliere verhuur (Tarwewijk 40%). Binnen één VVE is vaak sprake van gemengd bezit van woningcorporaties, eigenaar/bewoners, kleine verhuurders voor wie het bezit van één of enkele woningen een extra pensioenvoorziening is, en/of grote verhuurders. Dit maakt besluitvorming over verduurzaming lastig. Dit komt doordat; verschillende eigenaren verschillende belangen hebben en omdat verschillende wet- en regelgeving en subsidie- en financieringsmogelijkheden van toepassing zijn. Er lopen experimenten met het samenvoegen van kleine VVE's in een koepel-VVE. Dit gaat echter zeer moeizaam zonder aanvullend instrumentarium. Er zijn nu nauwelijks prikkels voor eigenaren om hieraan mee te werken. We willen met het Rijk onderzoeken welke regelgeving nodig is om de vorming van koepel VVE's te bevorderen. Koepel VVE's zullen de besluitvorming over bijvoorbeeld onderhoud en verduurzamingsmaatregelen vergemakkelijken.

Onderwijs en werkgelegenheid

Veel mensen hebben een beperkte draagkracht (inkomen / opleiding / gezondheid). Hoe zorgen we ervoor dat zij mee kunnen doen, betalen én profiteren? In Rotterdam zijn voor de sectoren 'Bouw- en techniek' en 'Energie' Leer-Werk-Akkoorden gesloten. De potentie voor werk en gevraagde kwalificaties worden in kaart gebracht. Rotterdammers worden opgeleid voor deze werkzaamheden. Het onderwijs vernieuwt zich en geeft jongeren perspectief op een baan met toekomst. Hierbij is het van belang ons niet alleen te richten op formele, reguliere onderwijsprogramma's, maar ook te kijken naar vernieuwende informele onderwijsconcepten. Hiervoor zijn verspreid over de stad verschillende initiatieven gestart. Met Open Badges krijgen deelnemers een bewijs van een vaardigheid of competentie die zij hebben verworven.

Aanpak armoede en schulden

Uitgangspunt is dat iedereen kan meedoen met de energietransitie. De gemeente Rotterdam biedt mensen ondersteuning bij het op orde krijgen van hun huishoudboekje. Ook is er een speciale lening voor mensen met een beperkt vermogen. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid om samen te werken met de Vraagwijzer. Dit is een gratis loket van de gemeente Rotterdam waar bewoners terecht kunnen met vragen over administratie, opvoeding, juridische kwesties, gezondheid of geld. Medewerkers van de Vraagwijzer zoeken samen met de bewoner naar oplossingen. Indien nodig, kan de Vraagwijzer mensen doorverwijzen naar andere organisaties in de wijk zoals het wijkteam, de Kredietbank of een hulpverlener van een zorgorganisatie.

Gezondheid

Naast werk en opleiding is gezondheid een belangrijk thema. Door wijken anders in te richten bieden we bewoners ruimte om te recreëren en elkaar (veilig) te ontmoeten.

Opgave centraal

De ambitie om de Energietransitie te koppelen aan sociaal-economische opgaven is groot. In Rotterdam is recent binnen de gemeente een hackathon georganiseerd om deze samenwerking te organiseren en concrete kansen te vinden. Maar de uitdaging is groter en kent meer dimensies. De schotten moeten niet alleen tussen de verschillende domeinen worden geslecht, ook moet de samenwerking tussen gemeente en rijksoverheid en met bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen worden verbeterd.

Financiële arrangementen

De technische opgave kennen is één, maar er moeten ook bekostig- en/of financieringsmogelijkheden worden geboden. Bestaande regelingen schieten hierin nog tekort, bijvoorbeeld omdat ze niet toestaan dat maatregelen ten behoeve van energiebesparing en achterstallig onderhoud worden gecombineerd. Rotterdam start een experiment met energietransitieleningen die hier wel in voorzien. Bij succes kan deze regeling wellicht landelijk worden opgeschaald zodat meer mensen gebruik hiervan kunnen maken. Daarnaast willen we ook andere innovatieve financiële arrangementen verkennen. Een vraag die we daarbij graag onderzoeken is of we maatregelen, regelingen en subsidies slim kunnen koppelen en zo businesscases rond kunnen krijgen.

Een andere vraag is of we investeringen in de wijk efficiënter kunnen inzetten en hoe deze kunnen bijdragen aan de sociaal-economische versterking van de wijk en haar bewoners. Uit onderzoek in Rotterdam blijkt dat sommige wijken netto-ontvanger van overheidsgeld zijn. De wijk Bospolder-Tussendijken is een voorbeeld hiervan: een relatief groot deel van de bevolking heeft geen opleiding, geen werk en leeft van een uitkering. Er is sprake van schulden en de inkomens uit werk liggen relatief laag. Daardoor draagt deze wijk naar verhouding weinig bij aan belastingen en premies. De zorgkosten zijn daarentegen relatief hoog. De vraag is of we overheidsmiddelen efficiënter kunnen inzetten door op een andere manier om te gaan met de geldstromen in de wijk. De gemeente Rotterdam wil dit graag in het kader van deze City Deal onderzoeken. Daarbij is onder andere de vraag hoe verschillende prikkels samenhangen, waarbij het ook gaat om rijkssubsidies en beleid.

Gebiedsgerichte aanpak

Uiteraard brengen we ook graag de ervaringen die we opdoen in het NPRZ en de gebiedsaanpakken aardgasvrij in deze City Deal in en denken we mee over wat dit betekent voor rijksbeleid en wet- en regelgeving.